

СУЧАСНИЙ СТАН ДУАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE OF DUAL PEDAGOGICAL EDUCATION IN GERMANY AND PROSPECTS FOR ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Стаття присвячена проблемі підготовки педагогічних кадрів для закладів середньої освіти та соціальної сфери у Німеччині, зокрема ідеться про програми дуальної педагогічної освіти. Як відомо, ці програми вже з середини 1980-х рр. впроваджено в освітній простір ФРН з метою подолання надмірної теоретизації навчального процесу, покращення практичної підготовки фахівців і підвищення їхньої конкурентоздатності на ринку надання освітніх та соціальних послуг. Останнім часом надання цих послуг населенню України суттєво ускладнилося в умовах тривалої військової агресії з боку Росії, що спричинила досить складну ситуацію в освітній і соціальній галузі України. Ця ситуація характеризується певним дефіцитом педагогічних кадрів, який виник через їх масовий відтік за рубіж та винищення матеріальної бази їхньої професійної підготовки, а також загостренням соціальних, психологічних та побутових проблем на тлі масової міграції населення, травмування психіки дітей та дорослих, руйнацію родинних та соціальних зв'язків, втрату дітьми батьків тощо. Автор статті убачає необхідність в активізації зусиль держави і ЗВО у сфері підготовки педагогічних кадрів, зокрема підтримки та реалізації програм дуальної освіти, які здатні скоротити терміни підготовки педагогічних кадрів, посилити її практичну складову, налагодити більш тісний зв'язок ЗВО із закладами середньої освіти та соціальної сфери, полегшити здобуття вищої педагогічної освіти особам, які опинились у складних життєвих обставинах, адже програми дуальної освіти передбачають різні моделі суміщення здобувачами практичної оплачуваної діяльності за майбутнім фахом та теоретичного навчання в ЗВО. У цьому зв'язку у пригоді може стати вивчення багаторічного німецького досвіду організації дуальної педагогічної освіти, яка користується значною популярністю у молодого покоління німців через свою доступність, зорієнтованість на потреби практики, можливість швидкого вступу у професію.

Ключові слова: дуальна педагогічна освіта, дитяча педагогіка, соціальна педагогіка, соціальна робота, навчальні плани, навчальні програми, референдаріат, моделі дуальної педагогічної освіти.

The article is devoted to the problem of training pedagogical personnel for institutions of secondary education and the social sphere in Germany, in particular, it is about programs of dual pedagogical education. As you know, these programs have been implemented in the educational space of the Federal Republic of Germany since the mid-1980s with the aim of overcoming excessive theorizing the educational process, improving the practical training of specialists and increasing their competitiveness in the market for the provision of educational and social services. Recently, the provision of these services to the population of Ukraine has become significantly more difficult in the conditions of prolonged military aggression by Russia, which has caused a rather difficult situation in the educational and social spheres of Ukraine. This situation is characterized by a certain shortage of teaching staff, which arose due to their mass exodus abroad and the destruction of the material base of their professional training, as well as the aggravation of social, psychological and everyday problems against the background of mass migration of the population, traumatization of the psyche of children and adults, the destruction of family and social ties, loss of parents by children, etc. The author of the article sees the need to intensify the efforts of the state and higher education institutions in the field of training teaching staff, in particular support and implementation of dual education programs, which can shorten the terms of training of teaching staff, strengthen its practical component, establish a closer connection between higher education institutions and institutions of secondary education and social institutions, to facilitate the acquisition of higher pedagogical education for persons who has found themselves in difficult life circumstances, because dual education programs provide for various models of combining practical paid activities in the future specialty and theoretical training at higher education institutions. In this connection, it can be useful to study the long-term German experience of organizing dual pedagogical education, which is very popular among the younger generation of Germans due to its accessibility, orientation to the needs of practice, and the possibility of quick entry into the profession.

Key words: dual pedagogical education, children's pedagogy, social pedagogy, social work, curricula, educational programs, referendariat, models of dual pedagogical education.

УДК 37(09) (410)"19/20"
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.2>

Черкашин С.В.,
докт. пед. наук,
доцент кафедри німецької та романської філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

19 вересня 2018 р. Кабінетом міністрів України було затверджено «Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою отримання освіти», яка передбачає цілу низку заходів, як-от: модернізацію освітніх програм; підвищення якості підготовки фахівців; зближення освіти з вимогами ринку праці; посилення ролі та впливу роботодавців на освіту; ріст рівня зайнятості молоді; скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення конкурентоздатності працівників тощо

[4]. Головним завданням цієї концепції є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових та поєднаних форм навчання [6]. Ціла низка українських ЗВО розпочала реалізацію цієї концепції, зокрема Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

[7], Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова [6], Запорізький національний університет [5] та інші. Українські ЗВО розробили положення про організацію дуальної вищої освіти, які ґрунтуються на цілій низці нормативно-правових документів, зокрема на Законі України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 [3], Законі «Про вищу освіту» в редакції від 16.01.2020 [2], «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р) [4] та інших. Таким чином в Україні було започатковано організацію дуальної вищої освіти, яка має в Європі довготривалу історію. Так у ФРН ще 40 років тому було закладено фундамент цієї неklasичної форми вищої освіти, що мало на меті виправлення недоліків надмірної теоретизації професійної вищої освіти. Вважаємо, що вивчення європейського та зокрема німецького досвіду організації цієї форми вищої освіти має бути цікавим не тільки з теоретичних, а й з практичних міркувань. З огляду на очевидні політичні, економічні, соціальні, демографічні та психологічні наслідки військової агресії Росії проти України та необхідність їх усунення у повоєнний період можна зі значною мірою переконаності спрогнозувати виникнення значної потреби у кваліфікованих кадрах з вищою педагогічною освітою, здатних працювати як в освітній, так і в соціальній галузі.

Варто окремо зауважити, що система педагогічної дуальної освіти у Німеччині не передбачає присвоєння здобувачеві кваліфікації вчителя, яка надає можливість здійснювати професійну педагогічну діяльність вчителя у галузі середньої освіти, що зокрема пов'язано з чіткою регламентацією отримання випускниками допуску до викладацької кар'єри. Так, програма традиційної педагогічної освіти передбачає проходження майбутніми викладачами трьох етапів навчання: 1) 6-семестрового етапу навчання в бакалавраті за спеціальністю «викладання», який передбачає спеціалізацію здобувача у галузі викладання двох шкільних предметів або навчання за фахом «спеціальна педагогіка»; 2) 4-семестрового навчання в магістратурі за фахом «викладання»; 3) 1,5-річного стажування в середній школі (референдаріат). Як правило лише за кілька років стажер (референдар) набуває статусу вчителя як державного службовця, що є дуже жаданою метою майбутніх учителів [8].

Однак у німецьких школах працює певний прошарок учителів, які не пройшли всі згадані вище етапи навчання. Дехто з них реалізував іншу освітню траєкторію на базі атестату зрілості, отримав певну сертифіковану професію або набув професійного досвіду з окремого предмету, який входить до навчальної програми середньої школи. Різниця між цими вчителями та тими, хто отримав

«класичну» педагогічну освіту, полягає в тому, що перші не мають статусу державних службовців і ніколи його не отримають, мають нижчий рівень оплати праці за аналогічну роботу і не можуть скористатись такою суттєвою пільгою державного службовця як безстроковим призначенням на посаду вчителя. Проте на тлі відчутної нестачі вчителів у галузі німецької середньої освіти адміністрація федеральних земель значно послабила вимоги до претендентів на зайняття посади учителя середньої школи. А тому цю посаду усе частіше обіймають особи, які не пройшли референдаріат, однак мають атестат зрілості, отримали певну професійну кваліфікацію та викладають практичні дисципліни (рукоділья, малювання або креслення), однак не залучаються до викладання інших предметів (математики чи англійської мови). Тож для нефаківців існують чіткі обмеження, які не дозволяють їм працювати на умовах, рівних з учителями-державними службовцями, навіть якщо теоретично вони можуть набути кваліфікації вчителя за програмою дуального навчання, оскільки ця програма не передбачає компенсації прогалин у педагогічній освіті або «швидку перекаваліфікацію». Випускники програм дуального навчання (бакалаврату) можуть отримати максимум залікових балів із суміжних предметів, необхідних для викладання, але цей максимум та набутий ними практичний соціальний досвід можуть лише скоротити для них відстань до референдаріату (обов'язкового педагогічного стажування), оскільки його проходження здійснюється лише випускниками магістратури за фахом «викладання».

Водночас популярність дуальної моделі педагогічної освіти серед німецької молоді, зрештою, ґрунтується на розумінні багатьох переваг цього освітнього шляху, а також на їхньому бажанні працювати у галузі соціальних питань, освіти та педагогіки, працювати з дітьми та молоддю та не обов'язково на посаді вчителя. Адже німецька система дуальної педагогічної освіти передбачає навчання за досить популярними серед молоді освітніми програмами навчання в галузі соціальної роботи, дитячої та соціальної педагогіки.

«Соціальна робота» користується значною популярністю серед тих, хто має бажання працювати в соціальному секторі у контакті з людьми, але водночас мати більше відповідальності, вищу зарплату та кращі кар'єрні перспективи, ніж ті особи, які оволоділи певною робочою професією у цій або іншій сфері. Як відомо, мета соціальної роботи – надання допомоги певним верствам населення у вирішенні проблем організації власного життя та подолання кризових ситуацій, зокрема ідеться про реінтеграцію в суспільство ув'язнених, підтримку психічно хворих людей чи людей, які з інших причин опинилися в скрутному становищі. Успішна робота за фахом «соціальна

робота» ґрунтується на вмінні фахівців вести листування з органами влади та державними установами, добре орієнтуватись в юридичних питаннях, психологічному та соціальному контекстах, на твердій волі працівника досягати поставленої мети. Виконанню цих складних завдань має сприяти навчання за цією програмою дуальної освіти, яка передбачає отримання здобувачем ступеня бакалавра мистецтв (БМ) за спеціальністю «соціальний працівник/педагог».

Програми дуальної освіти з фаху «соціальна робота» пропонують 29 німецьких ЗВО (університетів прикладних наук), як-от: Міжнародний університет дуального навчання (мм. Берлін, Мюнхен, Гамбург, Франкфурт-на-Майні); Німецький університет здоров'я та спорту (мм. Берлін, Ісманінґ, Уна, Гамбург); Баден-Вюртемберзький кооперативний державний університет – Центр перспективних досліджень (мм. Штутгарт, Гайльброн, Бад-Мерґентгайм); Протестантський університет соціальної роботи та діаконії (м. Гамбург); Університет прикладних наук імені Фліднера (м. Дюсельдорф) та ін.

Як відомо, специфіка соціальної роботи вимагає від працівника вмінь та навичок використання практичних та теоретичних знань, володіння певним інструментарієм для надання допомоги людям. Навчальні плани і програми ЗВО передбачають отримання здобувачами в межах навчання в бакалавраті знань із широкого кола наукових дисциплін, зокрема: психології, педагогіки, соціології, права, консультування, комунікації. Програми спеціальних курсів і семінарів передбачають також надання здобувачам додаткових фахових знань з таких предметів: 1) емпіричні соціальні дослідження; 2) методи наукової роботи; 3) історія та теорія соціальної роботи; 4) економічні аспекти соціальної роботи; 5) економічні основи соціальної роботи, соціального менеджменту та забезпечення якості; 6) загальні правові принципи, соціальне та адміністративного право, законодавство про сім'ю та молодь; 7) етика; 8) валеологія; 9) адміністрування; 10) політологія; 14) соціальна політика; 15) медіа-практика та медіа-освіта.

Варто зауважити, що навчальні програми і плани деяких ЗВО зосереджуються на філософських аспектах соціальної роботи та передбачають навчання з таких навчальних дисциплін, як-от: «соціальна філософія», «ділова етика» або «філософська естетика»; відвідування здобувачами певних спеціальних курсів (дизайну, рукоділля, спорту або організації дозвілля на природі тощо), які мають підвищити конкурентоздатність здобувача на ринку праці. Спеціальні семінари чи лекції зосереджують увагу здобувачів на різних цільових групах соціальної роботи, таких як неблагополучні сім'ї, люди з обмеженими можливостями або діти та молодь.

Програма дуальної освіти за фахом «соціальна робота» передбачає спеціалізацію майбутніх випускників або на етапі їхнього навчання в бакалавраті, або в магістратурі. Зміст цієї програми може відрізнитися від споріднених програм або навіть мати інше найменування, оскільки деякі ЗВО здебільшого зорієнтовані на окрему сферу соціальної педагогіки або соціальної роботи, зокрема на роботу з біженцями, забезпечення добробуту дітей та молоді, соціальне управління, освіту та роботу, догляд та реабілітацію, роботу з людьми похилого віку, людьми з інвалідністю або різними типами залежності.

Стосовно змісту курсу дуальної освіти за фахом «педагогіка дитячого віку» варто зазначити, що увесь набір дисциплін у межах цієї програми навчання обертається навколо однієї теми: навчання та виховання дітей на засадах теорії та практики соціальної педагогіки, які висвітлюють проблеми організації роботи з дітьми, проблеми дитячої освіти, забезпечення особистісного розвитку дітей, цілеспрямованої взаємодії з їхніми батьками тощо. Така спрямованість курсу передбачає оволодіння студентами знань із таких дисциплін: 1) педагогіка; 2) біологічні та психологічні особливості раннього розвитку дитини; 3) міграція та інтеграція; 4) інклюзія; 5) конфліктологія; 6) організація догляду за дітьми та гігієни дітей; 7) статеве виховання; 8) соціалізація дітей; 9) міжкультурні та міжрелігійні аспекти освітнього процесу; 10) основи психології та нейробіології; 11) соціологія; 12) філософія та етика. Теоретична та практична підготовка фахівців у галузі дитячої педагогіки дозволяє студентам спеціалізуватися в певній галузі з метою обрання майбутньої спеціальності, зокрема: 1) керівництво та управління соціальними установами; 2) робота з родинами; 3) виховна робота з дітьми.

Диплом бакалавра, який отримує здобувач дуальної освіти в галузі дитячої педагогіки, забезпечує йому достатні шанси для працевлаштування в цілій низці установ: 1) центрах денного догляду за дітьми; 2) соціально-освітніх установах; 3) денних школах, які пропонують навчання та догляд за дітьми; 4) інтернатах; 5) центрах сім'ї та терапії; 6) службах соціальної допомоги та у справах молоді; 7) будинках для дітей-інвалідів; 8) лікувальних центрах. Випускник програми дуальної освіти в галузі дитячої педагогіки має право на продовження свого навчання в магістратурі за фахом «освіта» чи «соціальна робота».

Курс дуальної освіти з фаху «соціальна педагогіка» передбачає отримання теоретичних знань та практичного досвіду надання соціальної підтримки дітям, молоді та сім'ям в подоланні різних життєвих проблем, що зокрема передбачає догляд за дітьми-біженцями, допомогу батькам у питаннях виховання дітей, консультування неблагополучних

сімей, підтримку молодих людей, які мають певні труднощі із соціалізацією.

Програми дуальної освіти у галузі соціальної педагогіки пропонують 15 вищих спеціалізованих шкіл (університетів прикладних наук), зокрема Міжнародний університет (м. Берлін, Мюнхен, Гамбург, Франкфурт-на-Майн та інші); Університет прикладних наук спорту та менеджменту Потсдам; Університет прикладних наук імені Фліднера (м. Дюссельдорф); Міжнародна професійна академія (м. Берлін, Бохум, Дармштадт, Ерфурт, Гамбург); Університет прикладних наук економіки та менеджменту (м. Аахен, Арнсберг, Аугсбург, Берлін, Бохум, Бонн), Університет прикладної освіти (м. Берлін); Європейський університет прикладних наук здоров'я, соціальної роботи та освіти (м. Росток, Райне, Кельн, Берлін) та інші. Варто зауважити, що перелічені вище ЗВО часто пропонують курси дуального навчання з фаху «соціальна педагогіка» під різними назвами, як-от: освітня допомога, добробут дітей та молоді, педагогіка дитинства та молоді або освіта та виховання, що іноді призводить до дезорієнтації вступників.

Передумовою для зарахування вступників на курс дуальної освіти з фаху «соціальна педагогіка» є наявність місць у ЗВО та пред'явлення вступником договору про учнівство чи стажування, укладеного з партнером по стажуванню. Залежно від курсу дуальної освіти вступник подає заяву про проходження практичної підготовки або до університету прикладних наук, або до певної соціальної установи. Здебільшого ЗВО розміщують на своєму веб-сайті перелік установ-партнерів і тим самим полегшують вступникам процес укладання договору. Водночас партнери по дуальній освіті (ЗВО та соціальні установи) висувують до вступників певні узгоджені між ними вимоги, зокрема наявність у вступника загального атестату зрілості або атестату професійної зрілості, який уможливує вступ до вищої спеціалізованої або вищої професійної школи (університетів прикладних наук). У деяких університетах прикладних наук і професійних академіях зарахування володарів атестатів професійної зрілості відбувається на основі «*numerus clausus*» або через успішне складання вступного іспиту з певного фаху, а за деяких умов передбачається зарахування на курс дуальної освіти випускників середніх професійних шкіл, які мають державний сертифікат педагога, що уможливує скорочення для них тривалості курсу навчання.

Крім того, партнери з практики зазвичай очікують від майбутніх практикантів гарного володіння німецькою та англійською мовою, ураховують наявність у вступника мотивації та бажання працювати, досвіду роботи в соціальній сфері або у межах «добровільного соціального року», наявності певних особистісних якостей

(комунікабельності, здатності до емпатії, стресостійкості та наполегливості).

Програма дуального курсу «соціальна педагогіка» охоплює навчання за таким переліком дисциплін: 1) основи наукової роботи; 2) освітологія (основна, лікувальна освіта, медіа-освіта тощо); 3) психологія (вступ до психології, соціальна психологія, психологія розвитку); 4) соціологія; 5) методика і теорія соціальної педагогіки; 6) право (соціальне право, адміністративне право); 7) надання консультативних послуг; 8) основи бізнес-адміністрування; 9) соціальне управління (фінансування та організація соціально-освітніх установ); 10) освіта/виховання /дидактика.

Залежно від спеціалізації чи індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів до навчальних програм додають дисципліни з більш конкретною проблематикою, зокрема: 1) дитяча та підліткова психіатрія, 2) соціальна політика, 3) етика, 4) управління проектами, 5) методика викладання мови, 6) проблеми інтеграції мігрантів та міжкультурний контекст, 7) інклюзія та робота з людьми з обмеженими можливостями, 8) соціальна нерівність в суспільстві; 9) валеологія.

Особливістю дуального курсу навчання з соціальної педагогіки є поетапне проходження студентами теоретичного курсу навчання в університеті чи академії та практичного курсу навчання у будинках дітей та молоді, дитячих садках, центрах надання консультаційних послуг тощо. Посередниками в наданні місць для проходження практики виступають незалежні та громадські молодіжні організації, місцева адміністрація, громади або установи соціального захисту. Курс дуальної освіти в галузі соціальної педагогіки триває від шести до восьми семестрів і завершується отриманням ступеня бакалавра мистецтв, а також у певних випадках, в залежності від моделі дуальної освіти, свідчення про отримання певної робочої кваліфікації у межах навчально-інтегрованого курсу соціальної педагогіки, зокрема визнану державою кваліфікацію педагога, отриману на базі професійної академії соціальної педагогіки. Навчання в університеті та навчання в професійній академії проходять паралельно протягом перших чотирьох семестрів та завершуються у п'ятому практичному семестрі. З шостого по восьмий семестр курс навчання продовжується на денній формі навчання у відповідному ЗВО.

Окремим важливим для переважної більшості студентів питанням у рамках дуальної освіти є наявність джерел її фінансування, оскільки значна кількість програм дуальної освіти пропонується приватними ЗВО або ЗВО, які отримують фінансування із різних фондів. А тому основним джерелом фінансування навчання для більшості студентів є їхня щомісячна зарплата, яку вони

отримають за роботу в певній установі чи компанії, розмір якої в середньому складає 1200 євро на місяць і залежить від різних факторів, як-от: від місця розташування компанії, її розміру та спеціалізації, наявності колективного договору щодо проходження студентами практики між ЗВО та відповідною партнерською установою, яка в окремих випадках сплачує студенту відносно невелику зарплату, але компенсує плату за навчання в ЗВО, їхні витрати на проїзд, проживання та навчальні матеріали.

Програма дуальної педагогічної освіти у Німеччині передбачає навчання за чотирма моделями [8]. Перші дві моделі, модель 1 (інтегрована в навчання професійна підготовка) та модель 2 (інтегрована в навчання практика) розраховані на випускників шкіл, які ще не проходили етап професійного навчання або не мають професійного досвіду роботи. Модель 3 (дуальне навчання, яке інтегрує професійну діяльність) і модель 4 (дуальне навчання, яке супроводжує практичну діяльність) підходять для осіб, які працюють стажистами чи на учнівських посадах, або осіб, які вже отримали робочу кваліфікацію, працюють за нею і мають на меті продовжити навчання.

Програма дуальної освіти, у яку інтегроване навчання професії, є єдиним варіантом дуальної освіти, який передбачає отримання не тільки ступеня бакалавра, а й певну професійну кваліфікацію, наприклад, кваліфікацію молодшого медичинського працівника (санітара) та інші із переліку кваліфікацій, визнаних Торгово-промисловою палатою ФРН. У галузі дуальної педагогічної освіти ця модель є найвідомішою та найпопулярнішою серед майбутніх студентів. Її суттєвим недоліком є поєднання здобувачем практичної роботи в якійсь установі з відвідуванням лекцій у ЗВО, а також практичних занять у професійній школі, що створює для здобувача додаткову стресову ситуацію.

Друга модель навчання в основному здійснюється як блокова (або тижнева) модель, передбачає інтеграцію практики (практичного навчання) у теоретичний курс і не створює для здобувачів додаткового стресу, зокрема завдяки деталізованому узгодженню структури та змісту курсу дуального навчання між ЗВО та соціальними закладами. Ця модель передбачає інтегрування в курс дуальної освіти практики та широкий вибір її варіантів, має структуру, подібну до згаданої вище навчальної моделі з інтегрованим професійним навчанням і реалізується в основному в межах блокових або тижневих моделей. Під час практики здобувач працює на посаді стажера або звичайного працівника, а не підмайстра, може обирати постійного для проходження практики партнера або змінювати місце свого стажування кожного семестру.

3-а модель навчання передбачає одночасне здійснення професійної діяльності та навчання за програмами дуальної освіти і призначена для тих осіб, які мають постійне місце роботи і прагнуть підвищити рівень освіти в бакалавраті. У цьому випадку адміністрація установи або підприємства має зменшити для здобувача кількість робочих годин. Вступники без свідоцтва про отриману середню технічну освіту або атестату зрілості можуть бути також зараховані на навчання у межах цієї моделі, яка останнім часом усе частіше практикується у межах магістратури, а тому підходить як для працівників із завершеною вищою освітою, так і без неї.

4-а модель дуального навчання, яке супроводжує професійну діяльність, подібна традиційному курсу заочного навчання, оскільки навчання відбувається у вечірній час чи дистанційно на основі повної зайнятості здобувача. Відмінність від «традиційної» заочної форми навчання полягає в тому, що роботодавець надає здобувачам дуальної освіти відпустку на час обов'язкових навчальних заходів або забезпечує їх додатковим фінансуванням.

Варто зауважити, що навчання за програмами дуальної педагогічної освіти організовано в Німеччині на базі однієї із двох найпоширеніших часових моделей – блокової або тижневої. Вибір тієї чи іншої моделі здійснюється залежно від домовленості між роботодавцем і ЗВО і визначених ними в угоді про співпрацю термінів теоретичної та практичної фаз, однак студент не має права вибору найбільш зручної для нього моделі.

Варто також зазначити, що обидві моделі мають свої переваги та недоліки. Так у блочній моделі час навчання в певній установі та у ЗВО поділяється на довші блоки за різними варіантами. Найвідоміша система заснована на розподілі навчального часу по блоках теоретичного та практичного навчання (стажування), кожен з яких триває по три місяці (дванадцять тижнів). Однак існує також варіант, який передбачає практичне навчання (стажування) під час семестрової перерви (канікул, відомих як «вільний від лекцій час»). У середньому семестр триває приблизно 14–15 тижнів, а вільний від лекцій час – приблизно два місяці навесні та близько трьох місяців влітку/восени. Перевага цієї моделі полягає в тому, що студент може зосередитися на одному із цих етапів, а недолік – у можливій втраті зв'язку з партнером по практиці.

За тижневою системою етапи практичних та теоретичних занять чергуються протягом тижня: студент проводить три дні в установі чи та два дні у ЗВО. Перевагою цієї моделі є те, що студент завжди знаходиться на зв'язку з університетом та партнером по практиці, а недоліком – необхідність зосереджуватись на двох формах навчання.

Існують також моделі дуальної освіти, які не передбачають тісного зв'язку між навчальною та практичною фазами, вони відбуваються не по черзі, а паралельно. Це стосується, насамперед, моделі навчання, в яку інтегрована професійна діяльність, та моделі дуального навчання на засадах заочної (дистанційної) форми навчання. Багато установ сьогодні обирають саме таку модель дуального навчання через відсутність у певному регіоні ЗВО, через її більшу гнучкість або можливість для установ заощадити власні фінансові ресурси, адже ця модель передбачає відвідування студентом лекцій протягом тижня у вечірній час та/або у вихідні дні та нагадує відому в Україні форму вечірнього навчання. Дистанційне навчання базується на так званому самонавчанні, під час якого здобувачі отримують навчальні матеріали поштою та/або на сайті університетів, однак мають відвідувати обов'язкові навчальні заходи (лекції та іспити).

Таким чином, з огляду на вище сказане щодо специфіки організації дуальної освіти у галузі педагогічної освіти ФРН вважаємо за доцільне прискорити процес упровадження цієї моделі освіти в Україні, оскільки, з одного боку, усі необхідні для цього структурні й організаційні передумови (досвід організації вечірньої, заочної та дистанційної форми навчання, інститутів післядипломної педагогічної освіти) присутні, а, з іншого боку, в українському суспільстві виникає значна потреба у масовій та практично орієнтованій підготовці педагогічного персоналу для закладів середньої освіти та соціальних установ з урахуванням потреб населення в отриманні якісних і доступних освітніх та соціальних послуг, а також наданні допомоги у подоланні психологічних, педагогічних, соціальних та особистісних проблем у воєнний та післявоєнний час. Наразі в умовах війни на тлі фізичного руйнування ЗВО, міграції працівників та складних умов праці у цій сфері важко проаналізувати

успішність упровадження дуальної освіти в Україні та спрогнозувати тенденції її розвитку, оскільки, на нашу думку, накопичення необхідного фактологічного матеріалу та проведення його аналізу можливі у післявоєнний час.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дуальна форма здобуття вищої освіти: методологічні підходи та особливості організації підготовки студентів за спеціальністю – 201 Агрономія /В.С. Хахула, О.С. Городецький, М.Б. Грабовський, Л.Г. Яковишин, Л.В. Центилю / За ред. О.С. Городецького. Біла Церква, 2019. 25 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» в редакції від 16.01.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Законі України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Концепція впровадження дуальної освіти «Новини» Суспільство 19.09.2018 – 11:57 <https://www.rbc.ua/ukr/news/kabmin-odobril-kontseptsiyu-podgotovki-spetsialistov-1537345958.html>
5. Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти в Запорізькому національному університету. Запоріжжя 2019. http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_dual_nu_formu_zdobuttya_vischoyi_ta_fakhovoyi_peredvischoyi_osv_ti_v_znu.pdf
6. Положення про організацію дуальної освіти в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. Київ 2019. https://npu.edu.ua/images/NMC/Polozhenia/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6_%D0%94%D1%83%D0%B0%D0%BB.pdf
7. Положення про підготовку фахівців із застосуванням дуальної форми здобуття освіти в ТНПУ. Тернопіль 2020. https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2020/Polozhennia_pro_dualnu_formu_zdobuttia_osvity.pdf
8. Duales Studium Pädagogik/ https://www.studieren-studium.com/duales-studium/Paedagogik_allgemein